

ŽEMAIČIŲ bajoras, Paryžiaus mokslų akademijos narys, entomologas, ichtiologas, bitininkystės specialistas Mykolas Kazimieras GIRDVAINIS

Svarbiausi biografijos faktai

Mykolas Kazimieras Girdvainis (lenk. *Michał Kazimierz Girdwoyń*, 1841–1924) – demokratinėmis pažiūromis garsėjęs žemaičių bajoras (herbas *Jastrzębiec*; liet. – *Vanagas*), karo inžinierius, labiausiai žinomas kaip entomologas, ichtiologas, bitininkystės specialistas, daugeliu atvejų šiose mokslo srityse buvęs pirmeivis, knygų ir mokslinių publikacijų autorius, Paryžiaus mokslų akademijos narys (nuo 1878 m.), studijavęs, praktikavęs, savo veiklą plėtojęs daugelyje Vakarų Europos šalių. Jis, nors jaunystėje buvo įsigijęs karo inžinieriaus specialybę, prasidėjęs 1863 m. sukilimui, pasitraukė į atsargą, atsidėjo biologijai ir tapo tarptautiniu mastu pripažintu gamtininku, Paryžiaus mokslų akademijos ir daugelio kitų tarptautinių mokslininkų organizacijų nariu, žuvininkystės pradininku Lietuvoje.

M. Girdvainis sakydavo, kad yra lietuvis, savo raštuose nurodydavo, jog jis – žemaitis.

Girdvainiai – garsi žemaičių bajorų giminė. M. Girdvainio tėvas (taip pat Mykolas Girdvainis) buvo kilęs iš Žemaitijos, jaunystės metais gyvenęs Daubarų dvare (Tirkšlių sen., Mažeikių r.), mama – Julijona Palčevskytė (lenk. *Palčewska*), senelis (mamos tėvas) – karininkas, Tado Kosciuškos sukilimo dalyvis Antanas Palčevskis.

Vilniuje Mykolo mama šalia Rojaus (lenk. *Rajsko*) gatvės, netoli Aušros vartų, buvo paveldėjusi mūrinių namą. Čia būsimasis mokslininkas 1841 m. spalio 20d. ir gimė, vaikystėje ir paauglystės metais gyveno su tėvais, broliais ir seserimis. Iš pradžių jis kartu su metais jaunesniu broliu Ka-

Mykolas Kazimieras Girdvainis (ilustracija š laikraščio „Kłasy“, 1879 m.)

zimiru, prižiūrimi ateinančių mokytojų, mokėsi namuose, o berniukams sulaukus 10–11 metų, kaip savo „Autobiografijoje“ rašo Mykolas, tėvai abu berniukus atidavė ugdyti senam profesorius Hermanui, kuris juos vertęs tarpusavyje vieną dieną kalbėti prancūziškai o kitą – vokiškai.

Vėliau, 1854–1857 m., M. Girdvainis mokėsi Vilniaus gimnazijoje ir joje baigė penkias klases. 185–1863 m. žinias gilino Sankt Peterburgo (seniau – Petrapilio) karo inžinerijos mokykloje ir akademijoje. Mokydamasis 1861–1863 m. per praktiką dirbo matininku, niveliuotoju Valdajaus aukštumose, Novgorodo apylinkėse, 1862 m. dalyvavo Baltijos jūros Kotlino saloje vykusiose Kronštato tvirtovės statybose. Vėlesni metai labiausiai susiję su jo mokslinė, parodine veikla, kelionėmis, kurių tikslas buvo geriau pažinti tas mokslo sritis, kurios jį domino, ir kurių metu jis galėjo pasipraktikuoti bitinininkystės ir žuvininkystės srityse, įgyvendinti savo sukurtus projektus.

1871–1872 m. M. Girdvainis tęsė mokslus Žemės ūkio mokykloje Žabikove (netoli Poznanės Lenkijoje), o 1872–1874 m. – Prószkówe (aukštutinėje Silezijoje), 1874 m. gamtos mokslus studija-

(Nukelta į 34 p.)

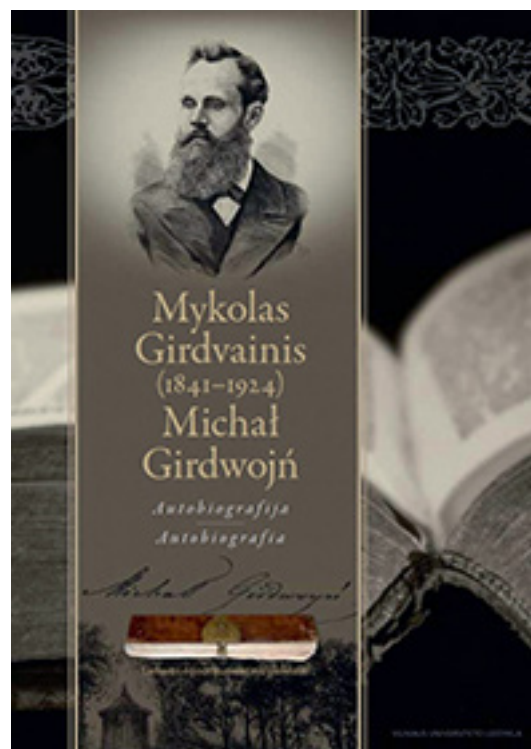
vo Jogailaičių universitete Krokuvoje, o 1875 m. – Sorbonoje ir Prancūzijos kolegijoje Paryžiuje.

M. Girdvainis žinomas ir kaip dailininkas, jis pats profesionaliai iliustravo savo knygas, apipavidalino parodų, kuriose dalyvaudavo, ekspozicijas, atskiras jų dalis.

Mokslininkas palaikė ryšius su tokiais ano meto mokslo ir kultūros žmonėmis kaip „Prancūzijos kolegijoje slavų kalbą dėščiusiu poeto Adomo Mickevičiaus kolega, Vilniaus universiteto auklėtinis, filaretu Aleksandru Boreika Chodzka (Chodźko, 1804–1891), Anglijoje užmezgė ryšius su Britų muziejaus direktoriumi Ričardu Ovenu (Owen, 1804–1892). Taip pat jis bendravo su rašytoju, būsimu Nobelio premijos laureatu Henryku Sienkievičiumi (Sienkiewicz, 1846–1916), o rekomendacinius laiškus M. Girdvainiui rašė istorikas ir rašytojas Juozapas Ignacas Kraševskis (Kraszewski, 1812–1887)“. Tai tik keletas iškilų ano meto Vakarų Europos asmenybių, su kuriomis jis daugelį metų bendravo bei kartu dirbo.

Apie M. Girdvainio asmeninį gyvenimą daug žinių nėra išlikę. Žinoma, kad 1877 m. jis vedė Liucyną Kučevskaitę (Kuczevska), turėjo 6 vaikus: tris sūnus (Joną, Mykolą, Stanislovą) ir tris dukteris (Mariją, Jadvygą ir Liuciną). Jonas tapo gydytoju ir dirbo Lietuvoje, Mykolas pulmonologo praktika vertėsi Varšuvoje, o Marija buvo Stepono Batoro universiteto (dabar Vilniaus universitetas) bibliotekininkė.

Daugelį metų Mykolas Girdvainis (1841–1924) Lietuvoje buvo mažai kam žinomas. 2018 m. Vilniaus universiteto leidykla lietuvių kalba išleido Vinco Būdos ir Arvydo Pacevičiaus sudarytą ir spaudai parengtą knygą „Mykolas Girdvainis (1841–1924) / Michał Girdwojń. Autobiografija“. Leidinio anotacijoje rašoma, kad tai studija apie nepelnytai primirštą mokslininką. Sudarydami ir rengdami knygą spaudai jos autoriai rėmėsi paties Mykolo Girdvainio apie 1917–1918 m. parašyta „Autobiografija“, kurią jis yra pavadinęs „Mykolo Girdvainio, karo inžinieriaus, ichtiologo, daugelio Lenkijos ir užsienio mokslo draugijų nario, profesinių darbų 1917 m. ataskaita“. Knygoje yra pateiktas „Autobiografijos“ teksto kritinis perrašas originalo lenkų kalba ir jos vertimas į lietuvių kalbą, spausdinami ir leidinio sudarytojų parengti tekstai, kuriuose nurodomi pagrindiniai M. Girdvainio

2018 m. Vilniaus universiteto leidykos išleistos Vinco Būdos ir Arvydo Pacevičiaus knygos „Mykolas Girdvainis (1841–1924) / Michał Girdwojń. Autobiografija / Autobiografia“ viršelis

gyvenimo ir mokslinės veiklos faktai, žinoma informacija apie M. Girdvainio „Autobiografijos“ ir jos perrašo atsiradimo aplinkybes, pristatomos jo išleistos monografijos, aktualizuojama jų mokslinė reikšmė. Knygoje rašoma, kad „*Nors M. Girdvainis rašė lenkų kalba, visada pabrėždavo savo atsidavimą Lietuvai – šaliai, kurioje gyveno, kur glūdi jo giminės ištakos. Senojoje lenkų spaudoje jis tiesiog vadinamas žemaičiu (žmudzin). Taigi, šis iškilus, europinio masto mokslininkas neabejotinai yra tiek lietuvių, tiek lenkų kultūros dalis, jis priskirtinas prie abiejų šalių – Lietuvos ir Lenkijos – XIX a. pabaigos–XX a. pradžios asmenybių, jo darbai, kūrybinis palikimas įeina į abiejų šalių aukso fondą. [...]*“.

Šios „Autobiografijos“ perrašas dabar saugomas Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje. Jis buvo padarytas apie 1931-ųjų metų vasarą M. Girdvainio bičiulio, Stulgių klebono, iškilaus visuomenės veikėjo kun. Antano Kaributo Skinnerio (1869–1948) užsakymu. Knygos autoriai atskleidžia M. Girdvainio savimonės kaitą atsikuriant nepriklausomoms Lenkijos ir Lietuvos valstybėms, taip pat itin plačią jo mokslinių kelionių ir tyrimų geografiją, apimančią istorinę Lietuvą, Lenkiją, Didžiąją Britaniją, Prancūziją, Vokietiją, Italiją, Rusiją

ir kai kurias kitas šalis. Joje užfiksuoti ryšiai su mokslu (Émile Blanchard, Henri Milne-Edwards, Richard Owen ir kt.), kultūros ir literatūros (Aleksander Borejko, Ignacy Chodźko, Józef Ignacy Kraszewski, Henryk Sienkiewicz ir kt.) ir kitais veikėjais, sudaro galimybes įžvelgti mokslinės komunikacijos tendencijas XIX a. II p. Lietuvoje ir Vakarų Europoje.

Kelmės rajono (anksčiau Raseinių apskrities Kražių valsčiaus) Kušleikių kaime buvęs didelis Išlynų dvaras (jis rašytiniuose šaltiniuose minimas nuo 1583 m.) XIX a. priklausė Kučevckiams, kurių dukra Liucija / Liucina 1877 m. išteko už M. Girdvainio. Išlynuose Mykolas ir Liucija apsigyveno 1885 metais. Čia M. Girdvainis ūkininkaudamas, tęsdamas anksčiau pradėtus mokslinius darbus, vykdydamas žuvinaisos eksperimentus (į dvarą buvo atsigabenęs net plekšnių) su pertraukomis praleido 39-erius metus.

1925 m. pabaigoje M. Girdvainis susirgo plaučių uždegimu ir tą pačių metų gruodžio 27 d. mirė. Mokslininkas buvo palaidotas 1924 m. gruodžio 30 d. Stulgių kapinėse (Kelmės r.). Tada našle likusi žmona Liucija buvo 65-erių metų amžiaus, sūnūs: Jonas – 43, Mykolas – 39, Stasys – 29; dukterys: Liucija – 37, Jadvyga – 41 metų amžiaus.

1922–1938 m. Stulgių bažnyčios klebono pareigas ėjęs kun. Antanas Strazdas (1881–1938) yra nurodęs, kad M. Girdvainis buvo ne tik iškilus mokslininkas, bet ir pamaldus žmogus, net susijęs su Popiežiumi („Papas Rūmų šambelionas“). Stulgiuose, mokslininko amžinojo poilsio vietoje, pastatytas antkapinis paminklas yra išlikęs iki šiol ir lankomas jo palikuonių bei talento gerbėjų. Daugelyje rašytinių šaltinių nurodoma, kad M. Girdvainis mirė 1925 m., tačiau įrašas Stulgių bažnyčios mirties metrikų knygoje ir informacija, pateikta ant jo antkapinio paminklo, liudija, kad tai buvo 1924-ieji metai. Minėtoje mirties metrikoje rašoma, kad jis buvo pakrikštytas dviem vardais – Mykolu ir Elijumi. Rašytiniuose šaltiniuose dažniausiai yra įvardijamas Mykolu, o kartais – ir Mykolu Kazimieru.

PAGRINDINĖS VEIKLOS SRITYS

M. Girdvainis nuo 1865 m. Varšuvos Vyriausiosios mokyklos Fizikos ir matematikos (gamtos mokslų) fakultete studijavo gamtos mokslus, agromiją, vėliau Vokietijoje, Prancūzijoje, Didžiojoje

Britanijoje ir Liuksemburge specializavosi ichtiologijos, entomologijos srityse. Žemaitijoje ir Lenkijoje iš pradžių jis dirbo taikomosios botanikos, kultūrinių pievų augalų tyrinėjimų srityse.

Lietuvoje prisiminus M. Girdvainį dažniausiai pirmiausiai paminima tai, kad jis nuo 1876 m. tyrinėjo Lietuvos vandens gyvūnus, Baltijos jūros ichtiofauną Palangoje (ties Kunigiškių kaimu). Dirbdamas čia bičiuliavosi su grafu Tiškevičių šeima, jai buvo padovanojęs savo knygą apie bites, Šiauliuose surengė Lietuvos gėlių vandenių ir Baltijos Juodosios jūros faunos parodą. Neužmirštas ir toks faktas, kad 1881 m. Gerkonyse (prie Dūkšto) jis įkūrė žuvų veisyklą, joje pirmasis iš dirbtinai apvaisintų ikrų užaugino seliavas, o 1880–1885 m. suprojektavo ir įkūrė žuvinaisos ūkį Vokėje, kuris veikia iki šiol, 1895 m. savo lėšomis į Nemuną, Dauguvą, Vyslą paleido sterlių, Trakų ežeruose įveisė karpius ir sykus. Lietuvoje, Lenkijoje, Ukrainoje M. Girdvainis įsteigė apie 350 žuvininkystės ūkių. 1883–1893 m. jis tyrė ungurių biologiją, jų migraciją iš Atlanto vandenyno į Somme'os upę Prancūzijoje, bitininkystės problemas.

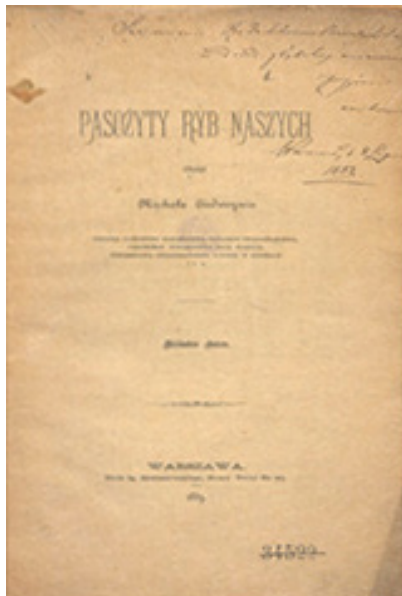
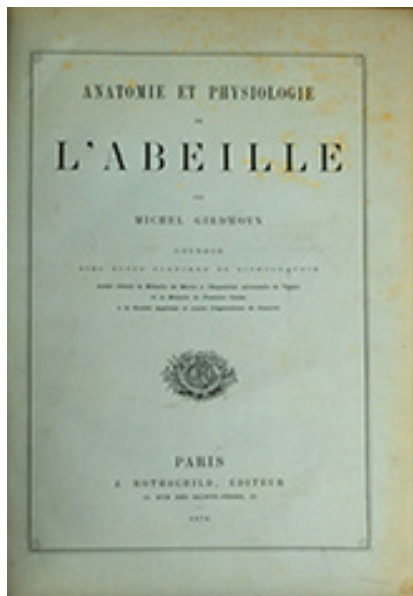
Svarbiausi M. Girdvainio gyvenimo ir mokslinės bei praktinės veiklos faktai yra pateikti ne tik 2018 m. Vilniaus universiteto leidyklos išleistoje jau minėtoje Vinco Būdos ir Arvydo Pacevičiaus sudarytoje ir spaudai parengtoje knygoje „Mykolas Girdvainis (1841–1924) / Michał Girdwojń. Autobiografija Autoobiografia“, Vilnius, 2018, 128 psl., bet ir 1956 m. Bostone išspausdintoje „Lietuvių enciklopedijoje“ (t. 7), taip pat ir Lietuvoje išleistose enciklopedijose. Rengiant šį straipsnį remtasi šiose publikacijose pateikta informacija.

Augalininkystės tyrimai ir pasiekimai

Studijuodamas M. Girdvainis pradėjo bandymus augindamas pašarinius augalus istorinės Lenkijos ir Lietuvos dvaruose, tarp jų ir Žemaitijoje. 1870 m. savo surinktus kultivuojamų vietinių augalų pavyzdžius, apibūdinęs juos ir nurodęs tikslus augalų botaninius pavadinimus, pristatė Varšuvoje vykusioje pramonės parodoje. Šis jo darbas čia buvo įvertintas pirmąja premija.

1873 m. Vienoje (Austrija) vykusioje pasauli-

(Nukelta į 36 p.)

Išleistų M. K. Girdvainio knygų viršeliai: Iliustracijos iš: <https://inx.lv/jjGY6>

nėje kultūrinių augalų ir sėklų parodoje M. Girdvainio pateikti jo surinkti ir apibūdinti kultūrinių ir pašarinių augalų bei sėklų pavyzdžiai buvo įvertinti aukščiausiu apdovanojimu. Tuo laikotarpiu jis studijavo entomologiją ir bitininkystę, vykdė šių sričių tyrimus Lenkijoje, Vokietijoje, žemės ūkio akademijoje Prancūzijoje (Versalyje), 1875 m. – Anglijoje (Londone) bei Liuksemburge.

Bitininkystės specialistas, dailininkas

Apie 1870-uosius metus M. Girdvainis Varšuvoje pradėjo domėtis pažangiąja bitininkyste, ir, siekdamas geriau išmanyti šią veiklos sritį, praktikavosi žymių šios srities specialistų bitynuose Lenkijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje. Varšuvoje praktikuodamasis Jano Ramošinskio bityne jo veikalui „Bitininkystė“ sukūrė piešinius.

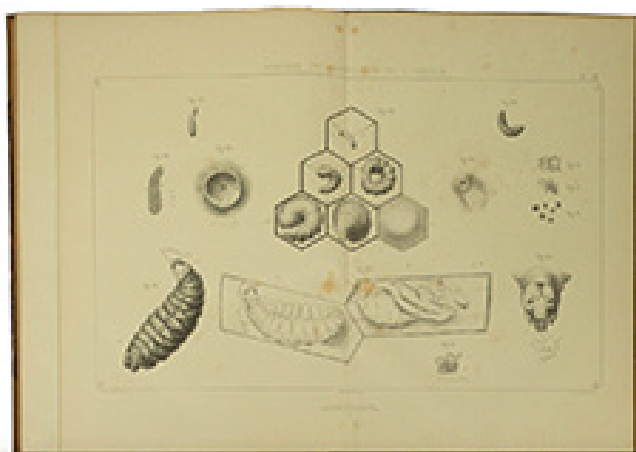
1871–1872 m. M. Girdvainis studijavo Aukštesniojoje žemės ūkio mokykloje Žabikove (dabar Lubońio miesto dalis, Lenkija). Tuo laikotarpiu jis parašė ir 1872 m. lenkų kalba paskelbė pirmuosius savo darbus apie bites („Bitės kūno sandaros pagrindinių dalių apžvalga“, „Avilių statyba, įranga bitėms ir bitės kūno sandara“), praktikavosi dirbdamas bitynuose.

„Autobiografijoje“ jis nurodo, kad 1875 m., baigdamas bitininkystės tyrimus, aplankė Londono bitininkystės draugijos bitynus, dirbo Paryžiaus bitininkystės draugijos bitynuose Liuksemburgo

soduose, 1875 m. pavasarį Paryžiuje skaitė didelio dėmesio sulaukusį viešą pranešimą apie bičių anatomiją, vėliau Liuksemburgo sodų Bičių paviljone viešai pristatė bitės kūno anatominę sandarą.

Tęsdamas žemės ūkio studijas Prūsijoje (Aukštutinė Silezija) jis parengė spaudai litografuotą savo pirmąjį leidinį – monografiją „Bitės anatomiją“ („Anatomia pszczoły“), kurio pilnas lietuviškas pavadinimas – „Bitės anatomija. Paryžiaus tikslųjų mokslų draugijos atsiminimai, 6 tomas (1875)“. Jį 1875 m. lenkų kalba Paryžiuje išleido Kórniko biblioteka. Tai vertingas ir anuo metu buvęs labai populiarus XIX a. bitininkystės literatūros veikalas. Knyga 44 puslapių apimties. Krokuvos žemės ūkio draugija už jį M. Girdvainiui įteikė sidabro medalį, o Vienoje (Austrija) vykusioje pasaulinėje parodoje knygos autorius apdovanotas nuopelnų medaliu. 1876 m. prancūzų kalba buvo išleistas papildytas šios monografijos variantas prancūzišku pavadinimu „Anatomie et physiologie de l'Abeille“ (liet. „Bitės anatomija ir fiziologija“). Jame 12-oje lentelių yra pateikta net 172 paties M. Girdvainio sukurtų piešinių, kurias ant litografinio akmens perkėlė prancūzų litografas E. Hellé. Knygos leidybos išlaidas apmokėjo James'o Rotschildo fondas.

Vinco Būdos ir Arvydo Pacevičiaus knygoje rašoma, kad leidinio iliustracijas M. Girdvainis piešė remdamasis savo paties paruoštais modeliais – bičių kūno ar jo dalių preparatais, ir kad visi M. Girdvainio piešiniai liudija, jog jų autorius buvo įgudęs

M. K. Girdvainio sukurtų iliustracijų knygoms „Apie bites“ (apačioje) ir „Žuvų patologija“ (viršuje) pavyzdžiai. Iliustracijos iš: <https://inx.lv/jjGY7>, <https://inx.lv/jjGY2>

dailininkas bei puikus bičių kūno sandaros žinovas. Didelio pasisekimo sulaukė ne tik ši M. Girdvainio knyga, jos iliustracijos, bet ir preparatai, kuriuos įsigijo Rusijos specialistai. Knyga „Bitės anatomija“ buvo išspausdinta dar ir vokiečių kalba.

Ichtiologas

M. Girdvainis, jau studijuodamas Pruškove, domėjosi ne tik bitininkyste, bet ir ichtiologija. Tyrinėti vandens gyvius, žvejybą jį skatino patriotiškumas, įsitikinimas, kad mokslškai pagrįstas žuvų ūkis ir atitinkamai tvarkomas vandens ūkis geriausiai gali prisidėti prie gimtojo krašto išteklių bei juose slypinčių turtų geresnio panaudojimo, gyventojų aprūpinimo maistu.

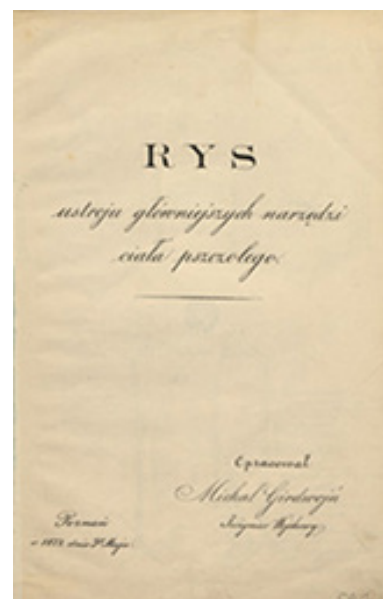
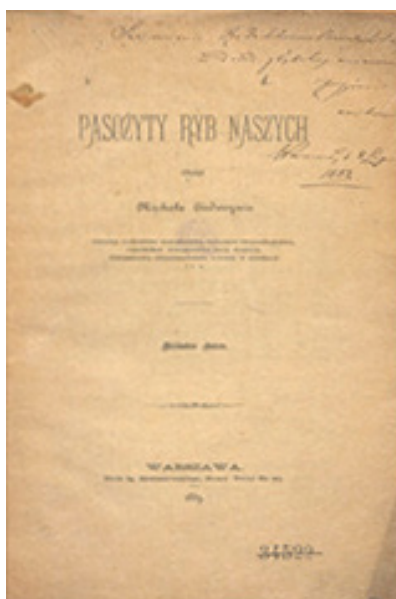
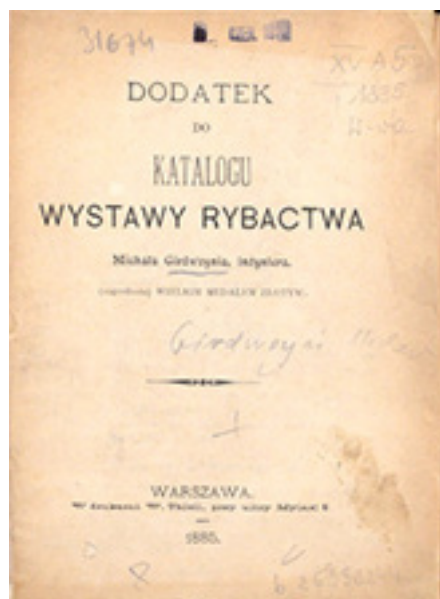
Knygoje „Mykolas Girdvainis (1841–1924). Autobiografija [...]“ (p. 19) rašoma, kad „1873–1875 metais entomologijos studijas ir tyrinėjimus M. Girdvainis tęsė Anglijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Paryžiuje [...]“.

M. Girdvainis „Autobiografijoje“ nurodo, kad 1874–1875 m. jo gyvenime, ypač po 1876 m. rugsėjo mėnesį Šiauliuose vykusios pramonės parodos,

kurioje jis apipavidalino žuvininkystei skirtą parodos dalį, įvyko lūžis – jis perėjo nuo bičių tyrinėjimų prie žuvininkystės reikalų (vandens gyvių: žuvų, vėžiagyvių ir moliuskų, rinktinių ūkių projektavimo ir įrengimo). Rengdamasis Šiaulių parodai jis daugiausiai dėmesio skyrė Lietuvos gėlyjį vandenų ir Baltijos bei Juodosios jūrų faunai ir žūklės įrangai, lašišinėms žuvims (*Salmonidae*), jų rūšims, vienetiniam veisimui, auginimui bei ligoms. Tada jis Šiauliuose praleido beveik visą 1876-ųjų vasarą. Už parodai pateiktus eksponatus M. Girdvainis buvo apdovanotas parodos aukso medaliu.

Žuvininkystės srityje mokslininkas dirbo iki 1918 metų. Per tą laiką bitininkystės reikalų jis nepamiršo, prie jų dažniausiai sugrįždavo vasaromis, tačiau tolesniems šios srities tyrimams nebeatsidėjo – šį veiklos barą perdavė savo studijų Žabikove kolegai Brunonui Dluževskiui (*Dlužewski*). Su juo M. Girdvainis 1876 m., kai apipavidalino tais metais Šiauliuose vykusios Žemės ūkio parodos skyrių, skirtą žuvininkystei, kartu dirbo ir Šiaulių grafo Zubovo valdose, ten įrengė bityną. Žinoma, kad tą

(Nukelta į 38 p.)

Išleistų M. K. Girdvainio knygų ir rankraščio viršeliai: Iliustracijos iš: <https://inx.lv/IJGY6>

pačią vasarą jis bendravo ir su Palangos grafais Sofija ir Juozapu Tiškevičiais. Šiaulių ekonomijos savininkui grafiui Zubovui paprašius, M. Girdvainis, „*sekdamas aukščiausio lygio prancūziškų ir vokiškų įmonių pavyzdžiu 1876 m. Aleksandrijos palivarke įrengė lašišinių žuvų ūkį su inkubatoriumi, kuris turėjo tiekti apie 20 tūkst. vienetų mailiaus*“.

Studijuodamas gamtos mokslus Paryžiaus universitete M. Girdvainis dirbo profesoriaus Mari Si-priano Viktoro Kosto vadovaujamoje lyginamosios embriologijos ir žuvivaisos laboratorijoje, tyrinėjo lašišinių šeimos žuvų ir upinio vėžio embriologiją, atsidėjo vandenų gyvūnijos ir vandens gyvenimo faktorių tyrimams, vėliau sukauptas žinias bei patyrimus stengėsi pritaikyti praktikoje, kad būtų galima racionaliau išnaudoti natūralias vandens baseinų galimybes. Iš pradžių jam rūpėjo patobulinti žvejybą gėluose, vėliau – ir jūrų vandenyse.

M. Girdvainis yra studijavęs ir ilgiau ar mažiau dirbęs beveik visose žinomose ano meto Vakarų Europos šios rūšies mokslo įstaigose ir žuvų ūkiuose.

Jis studijavo ir tyrinėjo jūrų gyvūniją, augmeniją ir jūrų žvejybos įrankius Baltijos jūroje prie Palangos, Kunigiškių, Šventosios, Liepojos bei Rygos įlankoje. Dirbo jis ir Didžiosios Britanijos muziejuje, akvariume Londone bei daugelyje gyvūnijos tyrimo ir žvejybos įstaigų, daugiausiai dėmesio skirdamas jau minėtų lašišinių šeimos žuvų embriologijai ir patologijai. 1876 m. vandens tyrimus jis atliko prie Smurgainių (Baltarusija) ir Plungės.

1877 m. Paryžiuje leidykla „Nakładem Biblioteki Kórnickiej“ lenkų kalba išleido tarptautinį pripažinimą pelniusį kitą M. Girdvainio veikalą – „Žuvų patologija“ („Patologia ryb“). 1880 m. ji išspausdinta prancūzų kalba, o 1882 m. – vokiečių.). Pilnas knygos pavadinimas – „Patologia ryb, czyli krótki rys o chorobach i potworach rybich“ (liet. „Žuvų patologija, arba trumpa apžvalga apie žuvų ligas ir apsigimimus“). Tai taip pat istorinė mokslinė studija, viena pirmųjų išspausdintų ichtiopatologijos (mokslas apie žuvų ligas) apžvalgų. Joje studijoje M. Girdvainis aprašė žuvų susirgimus, parazitus bei anatominius apsigimimus (vadinamus „žuvų monstrais“). Ji, kaip ir pirmoji M. Girdvainio knyga, yra iliustruota jo paties piešiniais. Jų čia 112.

1878 m. savo surinktus embriologinius ir patologinius žuvų objektus M. Girdvainis pristatė Paryžiuje vykusioje pasaulinėje parodoje. 1885 m. Varšuvoje jis suorganizavo žuvų ūkio parodą, kurioje buvo didelis gėlųjų vandenų akvariumas. Ypač platų tarptautinį atgarsį turėjo Londone vykusio pasaulinė paroda, kurioje M. Girdvainis suorganizavo žvejybai skirtą skyrių.

Praktiniai žuvivaisos gerinimo darbai

M. Girdvainis daug metų rūpinosi, kad būtų pakeltas Lietuvos ir Lenkijos natūraliųjų vidaus vandenų baseinų žuvingumas, projektavo ir steigė kultūrinius žuvų ūkius bei peryklas. Didesnius

ir mažesnius žuvivaisos bei auginimo ūkius jis suprojektavo ir suorganizavo įvairiose Lietuvos bei kaimyninių šalių vietovėse. Dažniausiai jie veikdavo dvaruose: Skirmuntų valdose Šemetovščinoje netoli Smurgainių, kurie tada priklausė Vilniaus gubernijai, kunigaikščių Oginskių Girainiuose, Zdrojėnuose Žemaitijoje, Platerių dvare Belmonte (dabartinės Baltarusijos teritorijoje) ir kt.

1881 m. Gerkonyse (prie Dūkšto ežero) taip pat buvo įkurta žuvų perykla. 1885 m. Trakų ežeruose M. Girdvainis įveisė karpius, 1894 m. savo paties įkurtame ūkyje Vokėje (prie Vilniaus) augino ešerinius sykus (*Coregonus maraena*). Vokėje jis ir buvo įveisęs karpius, įkūręs didelį ūkį, skirtą upėtakiams auginti. Panašių ūkių buvo įkūręs ir Lenkijoje. Gerų rezultatų pasiekė aklimatizuodamas Lietuvos, Podolės, Voluinės, Lenkijos ir Juodosios jūros pakrančių vandenyse vaivorykštinį upėtakį (*Salmo irideus*), šaltininį upėtakį (*Salmo fario*), ešerinį syką (*Coregonus maraena*), įvairias karpių rūšis ir kitokias žuvis.

Savo paties Išlynų dvare mokslininkas buvo įsteigęs karpių ūkį. 1885 m. Dauguvoje, Neryje, Nemune, Vysloje ir Trakų ežeruose savo lėšomis įveisė trimetes sterles (*Acipenser ruthenus*).

1889 m. Sankt Peterburge vykusioje Rusijos žuvų ūkio parodoje jis eksponavo originalius žuivybos ūkių projektus ir įrankius, parengtus pagal savo patobulintus ir ilgamete praktika pagrįstus metodus.

Lietuvoje didelę reikšmę turėjusią M. Girdvainio veiklą nutraukė Pirmasis pasaulinis karas, kurio pradžioje beveik visi jo įkurti žuvų ūkiai buvo sunaikinti.

M. Girdvainio tyrinėjimai, praktinis darbas, straipsniai ir žuvų ligų tyrimams skirtas leidinys padėjo pagrindus moderniai žuvininkystei Lietuvoje ir Lenkijoje. Už savo mokslinę veiklą autorius buvo pripažintas įvairių Europos mokslo draugijų.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Almantas Jakimavičius. „Mykolas Kazimieras Girdvainis“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: t. 6, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004 m., p. 698, prieiga internete: <https://inx.lv/Jjwr1>.
2. „Mykolas Girdvainis“, *Lietuvių enciklopedija*, t. 7, Bostonas, 1956. p. 278–279.
3. Geštautas, Alvydas (2025-09-29). „Kušleikiuose – dabar gyvenančių ir juose gimusių šventė“,

Paminklinis akmuo su memorialine lenta, skirta Mykolui Kazimierui Girdvainiui Trakų Vokėje, kurioje yra vienintelė Lietuvoje iki mūsų dienų išlikusi M. K. Girdvainio įsteigta žuvų veiskla. Vinco Būdos nuotrauka

M. K. Girdvainio kapas Stulgėnų kapinėse (Plungės r.). Arvydo Pacevičiaus nuotrauka

Išlynų dvarvietės (Kelmės r.) fragmentas. Arvydo Pacevičiaus nuotrauka

biciulis.lt. Bičiulis. Nuoroda tikrinta 2025-10-02.

4. „Mykolas Girdvainis“, *Vikipedija*: <https://inx.lv/JjGoH>.

Spalvotos nuotraukos iš: https://inx.lv/Jjwr1
Parengė Kazimieras Prušinskis